

УДК 821.111'373.23

А.А. Семенюк

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЦІННІСНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ

На сучасному етапі розвитку суспільства, зокрема в умовах демократичного соціального устрою, значну роль відіграє політична комунікація, оскільки вирішення багатьох нагальних питань влади, політичних проблем залежить від адекватного їх висвітлення, сприйняття та інтерпретації. У цьому зв'язку інтерес до вивчення політичного дискурсу виявляють представники різних професій і різних наукових дисциплін – журналісти, політологи, філософи, соціологи, фахівці в галузі теорії комунікацій, а також лінгвісти.

Лінгвістичні праці сьогодення відзначені широким різноманіттям закордонних (А. Г. Алтунян [1], Є. В. Переверзєв [4], О. Й. Шейгал [6], J. Mey [7]) та вітчизняних (І. В. Андрусак [2], М. Д. Гулей [3], В. О. Павлуцька [5]) досліджень мови як інструменту соціальної влади, мовної упаковки соціальних процесів у демократичному та тоталітарному суспільствах, ролі мови у створенні іміджу політика та жанрово-стилістичних особливостей текстів політичних промов видатних діячів, що й зумовлює актуальність дослідження вербальних засобів ефективного впливу політичної промови на свідомість широких мас.

Метою статті є мовні засоби вираження ціннісної орієнтації сучасної американської політичної промови. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

- встановити характерні риси президентського політичного дискурсу;
- визначити мовні засоби впливу політичної промови на свідомість аудиторії;
- проаналізувати спільні та відмінні акценти у політичних промовах Барака Обама, Білла Клінтона та Джордж Буша.

Ми розглядаємо політичний дискурс як опосередкований певною соціокультурною традицією спосіб комунікації, спрямований на переконання, спонукування до дії слухачів чи маніпулювання їхньою свідомістю, шляхом навіювання та пропаганди певних ідей, позицій та поглядів промовцем, задля досягнення політичних цілей, переважно пов'язаних з питаннями влади. Політична промова як усна форма політичного дискурсу – це єдність вербального, невербального та екстралінгвістичного факторів.

У ході аналізу промов Барака Обама, Білла Клінтона та Джорджа Буша було виявлено, що для президентської риторики США як складової політичного дискурсу характерна яскраво виражена ціннісна орієнтація й дотримання принципу політичної коректності.

Барак Обама, Білл Клінтон та Джордж Буш представляють сучасний американський політичний дискурс. Ціннісна орієнтація їхніх промов – наслідок ідеологічних переконань американського народу, сформованих під впливом історичних, соціальних та суспільних факторів. Насиченість президентської риторики домінантними лексемами визначає ключові вектори їхнього політичного курсу. З метою встановлення тіснішого контакту з аудиторією, оратор в політичних промовах намагається ідентифікувати свій образ через утотоження себе зі слухачами й удається до різних мовних засобів, що зумовлює виразність політичного дискурсу.

В інавгураційних промовах Барака Обами, Джорджа Буша та Білла Клінтона акцент припадає на проблему єдності нації, яка виражається за допомогою іменників, іменників з прикметниками, прийменників та словосполучень, наприклад: “unity of purpose”, “earlier generations faced down fascism and communism ... with the sturdy alliances and enduring convictions” [8], “we can meet those new threats that demand even greater effort, even greater cooperation and understanding between nations” [10], “our common humanity shall reveal itself”, “... based on mutual interest and mutual respect”, “we pledge to work alongside you” [9].

Об’єднання всього американського суспільства заради єдиної спільної мети, яка приведе народ до процвітання та добробуту під керівництвом політичного лідера – основна ідея політичних промов. Політики наголошують, що саме прагнення до свободи і незалежності є об’єднуючим фактором американського народу й головним пріоритетом їхньої політики не лише в Америці, а й в усьому світі, що у ході політичних виступів досягається шляхом актуалізації концептів на позначення вічних цінностей: “свобода”, “незалежність”, “мир”, “добробут” та ін., наприклад: “towards prosperity and freedom”, “they are the guardians of our liberty” [8]; “society that became a servant of freedom”, “the enemies of liberty” [10]; “to keep America the world’s strongest force for peace and freedom”, “a just, lasting, and comprehensive peace” [9].

Ще одним важливим питанням, до якого звертається президент Клінтон у своїх виступах, є релігія. Білл Клінтон говорить про те, що Америка стала притулком для усіх людей, які не мали можливості сповідати обрану релігію у себе на батьківщині, що виражено частковим синтаксичним повтором з акцентом на прикметнику *religious*: “Throughout our history, men and women have come to America to escape religious persecution elsewhere and secure religious freedom here; ...people coming together across the lines of faith and political conviction and race to protect the religious liberties we all cherish” [9]. Промовець наголошує, що Америка є країною релігійної свободи, де громадяни поважають релігійні погляди один одного, незважаючи на віросповідання.

Президент Барак Обама також піднімає питання релігії у своїй інавгураційній промові: “We are a nation of Christians and Muslims, Jews and Hindus — and non-believers. To the Muslim world, we seek a new way forward, based on mutual interest and mutual respect” [8]. Таким чином, президент намагався послабити протистояння християнського та мусульманського світу. Він наголосив, що Америка стане притулком для

представників всіх віросповідань, що Америка поважає кожну релігію (*mutual interest and mutual respect*) і толерантно ставиться до різних релігійних поглядів. Апеляція до релігійних вірувань людей виражена за допомогою концепту “*God*” (“*the God-given promise*”, “*God calls on us*”, “*God’s grace upon us*”, “*God bless you. And God bless the United States of America*”) [8]. Заради політичної та релігійної коректності промовець використовує узагальнюючу лексему “*God*”, а не “*Jesus*”, адже звертається до людей, які сповідують різні релігії.

Абстрактні іменники *faith, hope, spirit* дуже часто з’являються в інавгураційних промовах американських президентів (Джордж Буш: “*we believe in ourselves*”, “*When the spirit of citizenship is missing, no government program can replace it. When this spirit is present, no wrong can stand against it*” [10]; Барак Обама: “*The time has come to reaffirm our enduring spirit*”) [8]. Саме в такий спосіб президенти наголошують на тому, що будь-яка політика при підтримці сили народного духу не зазнає поразки. Поки дух американського народу живий, живий і народ.

Характерним для політичного виступу Білла Клінтона є орієнтація на моральні й традиційні сімейні цінності, а саме: сім’я, здоров’я, безпека, освіта. Перемогу Білла Клінтона у президентських виборах 1996 року багато у чому пов’язують із розробкою стратегії цінностей (що свого часу допомогло стати президентом Рональду Рейгану) [3, с. 48].

Президент Клінтон зауважує, що однією з найдавніших та найголовніших американських цінностей, проголошених у Конституції, є рівні можливості для усіх громадян (*equal opportunity*), але в наш час це поняття має інше значення, ніж 220 років тому, що відкриває можливості для маніпулювання: “*First and foremost, we must press on to make opportunity available for all of our people. Equal opportunity is our central value, but the very meaning of that has fundamentally changed*” [9].

Порівнюючи можливості перших американців та сучасних громадян США, президент Клінтон акцентує увагу на тому величезному прогресі, якого досягло людство й, зокрема, Сполучені Штати: “*We have made enormous progress*” [9]. Так, говорячи про велику роль освіти у житті людей, яка також належить до системи цінностей, Білл Клінтон характеризує американську систему вищої освіти, так само як й економіку, вживаючи прикметник найвищого ступеня порівняння та дієслово *lead*: “*We know, for example, that America has the finest system of higher education in the world, and people come from all over the world to be a part of it*”. “*America leads the world. We are the most productive economy in the world*” [9].

Таким чином, Президент Клінтон акцентує увагу на ще одній важливій американській цінності, що втілена у номінації *leadership*. Він наголошує, що Америка завжди була світовим лідером у багатьох галузях, і всі громадяни повинні працювати для підтримання її високого авторитету серед інших країн.

У промові особливий статус США підкреслюють паралельні конструкції, які закріплюють за нею статус країни, в якій втілюються мрії, що в свою чергу сприяє зростанню патріотизму та гордості її

громадян: “America is, and must always be, a place where individual dreams can come true, where people who work hard succeed, where people of different points of view and different heritages can not only live together but prosper; a place where, by respecting our differences and working together to meet our responsibilities, we earn the gold medals of freedom and opportunity” [9].

На відміну від інших, у своїй інавгураційній промові Барак Обама обіцяв відродити ту Америку, яку останніми роками вважали втраченою, вживаючи лексичні одиниці, що позначають зміни на краще та нову еру країни: *remaking, create, build, restore, transform* [8]. Разом з тим, він з допомогою акценту на іменниках *prosperity, ideal, peace, the People* (у значенні *Америка*), прикметнику *faithful*, виразу *this generation of Americans* створив образ Америки, яка є генерацією-нащадком цінностей та ідеалів попередників (*We the People have remained faithful to the ideals of our forbearers*), що залишаються маяком для всього світу: “The words have been spoken during rising tides of prosperity and the still waters of peace. At these moments, America has carried on not simply because of the skill or vision of those in high office, but because *We the People* have remained faithful to the ideals of our forbearers, and true to our founding documents. So it has been. So it must be with *this generation of Americans*” [8].

Отже, політичний дискурс США характеризується орієнтацією на загальнолюдські та загальноамериканські цінності, домінуючими серед яких є патріотизм, єдність нації, мир і незалежність, свобода віросповідання. Шляхом вживання абстрактних іменників, прикметників вищого ступеня, паралельних конструкцій, лексичних повторів, словосполучень на позначення ціннісної орієнтації президентського політичного виступу промовець досягає образності та виразності й маніпулює свідомістю аудиторії, вселяючи ідею домінування американського народу над іншими як взірця прав і свобод для народів світу на чолі з політичними лідерами, які працюють задля добробуту та відродження країни.

Перспективу вбачаємо у подальшому дослідженні політичної комунікації, зокрема стилістичних прийомів, стратегій і тактик впливу на аудиторію політичних промов діючого президента Америки.

Література

1. Алтунян А. Г. Анализ политических текстов: курс лекций / А. Г. Алтунян – М. : Логос, 2006. – 384 с.
2. Андрусак І. В. Лексика політичної коректності: номінативний та прагматичний аспекти / І. В. Андрусак // Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць. – Ужгород : ТзОВ “Папірус-Ф”, 2008. – Вип. 6. – С. 41–46.
3. Гулей М. Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови: дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 / М. Д. Гулей. – К., 2004. – 202 с.
4. Переверзев Е. В. Политический дискурс: многопараметральная модель / Е. В. Переверзев, Е. А. Кожемякин // Вестник ВГУ, Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. – Белгород, 2008. – №2. – С. 76.
5. Павлуцька В. О. Політичний дискурс: особливості та функції / В. О. Павлуцька // Вісник

Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. – Житомир, 2008. – С. 218–221. **6. Шейгал Е. И.** Семиотика политического дискурса: уч. пособ. / Е. И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 328 с. **7. Mey J.** The Pragmatics of transition / J. Mey // Political discourse in transition in Europe. – Amsterdam; Philadelphia, 1998. – P. 25–34. **8. Barack Obama's Inaugural Address** [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches>. **9. Clinton's Victory Speech** [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches>. **10. George W. Bush's 1st Inauguration** [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches>.

Семенюк А.А. Вербалізація ціннісної орієнтації політичної промови. На матеріалі виступів американських президентів сучасності у статті досліджуються мовні засоби здійснення маніпулятивного впливу політичної промови на аудиторію.

Ключові слова: політична промова, промовець, аудиторія.

Семенюк А.А. Вербализация ценностной ориентации политической речи. На материале выступлений американских президентов современности в статье рассматриваются языковые средства манипулятивного воздействия политической речи на аудиторию.

Ключевые слова: политическая речь, оратор, аудитория.

Semenyuk A.A. Verbalization of the value-oriented political speech. This article deals with lingual means of manipulative impact of American Presidents' political speeches on the audience.

Key words: political speech, orator, audience.